

У515.78
К26

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

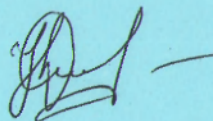
КАРПА ІГОР ЯРОСЛАВОВИЧ

УДК 796.015.134.332

**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ
КВАЛІФІКОВАНИХ ФУТБОЛІСТІВ РІЗНОГО ІГРОВОГО АМПЛУА
В ОКРЕМИХ ЗОНАХ ІГРОВОГО ПОЛЯ**

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Львів – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському державному університеті фізичної культури, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Соломонко Олександр Васильович,
Львівський державний університет фізичної культури,
доцент кафедри футболу

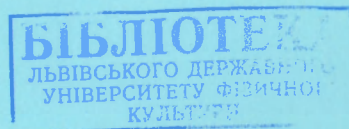
Офіційні опоненти: доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Костожевич Віктор Митрофанович,
Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського, завідувач кафедри спорту і спортивних
ігор;

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Шампрдін Валерій Миколайович,
Запорізький національний технічний
університет, Інститут управління та права,
професор кафедри управління фізичною культурою і
спортом

Захист відбудеться 26 червня 2013 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано «20» червня 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. С. Попкanych

20 червня

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі футбол є одним із найбільш розвинутих та популярних видів спорту у світі. Змагальна діяльність у футболі є предметом уваги багатьох дослідників (А.В. Дулібський, 2001; В.М. Шамардін, 2002; В.В. Соломонко, Г.А. Лісенчук, О.В. Соломонко, 2005). Однак проблема побудови навчально-тренувального процесу у футболі на основі показників змагальної діяльності сьогодні, як ніколи, є актуальною, тому потребує подальшого дослідження та вдосконалення (А. Stula, 1999; Ю.Д. Железняк, 2001; W. Szypigiel, 2009).

В останні роки підвищився інтерес до змагальної діяльності у спорті, зокрема у футболі (W. Przybylski, 1997; Б.В. Сичов, 2008; І.Г. Максименко, 2009), тому що показники змагальної діяльності є основним компонентом, який визначає всю систему організації, методика й підготовленість спортсменів під час навчально-тренувального процесу (Л.П. Матвеев, 2000; В.Н. Платонов, 2004).

Змагальна діяльність у футболі вважається одним із складних і важливих об'єктів наукового дослідження (П.Е. Перепелиця, 2006; С.М. Журід, 2007; О.В. Байрачний, 2008). Складність полягає в тому, що результативність ігрової діяльності метрично не вимірюється, оцінюється лише кількість пропущених і забитих голів, здобутих очок командою тощо. Важливість змагальної діяльності як об'єкта наукового дослідження виявляється в тому, що спостереження за нею дозволяє визначити рівень підготовленості футболістів як своєї команди, так і команди суперника (С.В. Бойченко, 2004; Г.А. Лісенчук, 2004).

Швидкий розвиток футболу спонукає до постійних змін в організації та проведенні як навчально-тренувального процесу, так і самої гри, яка характеризується достатньо високою інтенсивністю, швидкістю й координаційною складністю виконання техніко-тактичних дій (ТТД), а також високим ступенем взаємодії футболістів різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля (В.І. Перевознік, 2006; В.М. Костюкевич, 2006; Б.Г. Чирва, 2008). Прикладом цього є ігри Ліги чемпіонів, Ліги Європи, чемпіонати світу та Європи, де команди демонструють надзвичайно високі показники, які характеризують змагальну діяльність та визначають рівень їх підготовленості (К.Л. Віхров, 2004; J. Czerwiński, 2004; S. Jarmuda, 2009).

Процеси, що спостерігаються у футболі, вимагають розвитку та вдосконалення методів організації рівня навантаження у тренувальній і змагальній діяльності (А.І. Зеленцов, В.В. Лобановський, 2000; Й.Г. Фалес, 2000; Е.Ю. Дорошенко, 2008). Вирішення цієї проблеми в сучасних умовах можливе лише шляхом інтенсифікації та індивідуалізації навчально-тренувального процесу, а також за рахунок диференціації засобів і методів підготовки футболістів різного ігрового амплуа (А.І. Шамардін, 2000; С.Ю. Тюленьков, 2007).

Таким чином, удосконалення техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів, відповідно до специфіки ігрового амплуа та зон ігрового поля,

сприятиме підвищенню рівня індивідуальних і командних функцій в умовах змагальної діяльності, що відображається на результативності гри команд.

У зв'язку із зазначеним вище, дослідження можна вважати актуальним, оскільки техніко-тактичні дії займають одне з провідних місць у системі підготовки кваліфікованих футболістів та є визначальними в досягненні високого спортивного результату.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з темою 2.1.7 "Теоретико-методичні основи удосконалення підготовки футболістів" Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту (номер державної реєстрації 01061/010772) та темою 2.4 "Теоретико-методичні основи індивідуалізації навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті" Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (номер державної реєстрації 01121/002001). Роль автора полягає в удосконаленні техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів відповідно до специфіки ігрового амплуа та зон їх функціонування.

Мета дослідження – удосконалити виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами з урахуванням специфіки ігрового амплуа та окремих зон поля.

Для досягнення мети роботи були сформовані такі основні завдання:

1. Виявити науково-методичні підходи техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа.
2. Визначити варіативність використання засобів і методів удосконалення техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів.
3. Визначити структуру техніко-тактичної діяльності кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля.
4. Науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність авторської тренувальної програми удосконалення виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля.

Об'єкт дослідження – система підготовки кваліфікованих футболістів.

Предмет дослідження – виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різного амплуа в окремих зонах ігрового поля.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз наукової, методичної та спеціальної літератури, соціологічні методи дослідження, хронометраж, методи функціональної діагностики, методи психологічного тестування, методи педагогічних контрольних випробувань, педагогічний контроль, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше визначено структуру техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля;

- уперше науково обґрунтовано ефективність засобів та методів техніко-тактичної підготовки з урахуванням специфіки ігрового амплуа та зон поля;

- удосконалено систему контролю виконання техніко-тактичних дій футболістів різного ігрового амплуа в умовах змагальної діяльності;
- розширено дані щодо системи організації навчально-тренувального процесу на основі отриманих показників структури та змісту змагальної діяльності кваліфікованих футболістів;
- доповнено дані щодо техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів.

Практичне значення роботи полягає в розробці авторської програми удосконалення виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля, яка може застосовуватися в навчально-тренувальному процесі для підвищення рівня їх техніко-тактичної підготовленості та відповідно до сучасних умов змагальної діяльності.

Результати дослідження впроваджено в навчально-тренувальний процес футбольних команд ФК "Карпати" (Львів), ФК "Скала" (Моршин), ФК "Водник" (Львів), УФК (Львів), ДЮСШ (Радеків), що підтверджено відповідними актами впровадження.

Особистий внесок автора полягає у визначенні напрямку, мети, завдань дослідження, нагромадженні й вивченні матеріалів теоретичного та експериментального характеру, аналізі та інтерпретації абсолютно нових даних. Автор самостійно розробив та експериментально перевіряв ефективність авторської програми удосконалення виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами відповідно до специфіки ігрових амплуа та зон їх функціонування. Процеси планування етапів педагогічного експерименту та дослідження техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів проводилися спільно з науковим керівником.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення роботи, експериментальні дані та висновки апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях: на XIV–XV Міжнародних конференціях "Молода спортивна наука України" (Львів, 2009–2010 рр.); на IV Міжнародній науково-практичній конференції "Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації" (Дніпропетровськ, 2010 р.); на VIII Міжнародній науково-практичній конференції "Спорт, духовність і гуманізм в сучасному світі" (Донецьк, 2010 р.); на VIII Міжнародній науково-практичній конференції "Фізична культура, спорт та здоров'я нації" (Вінниця, 2011 р.), а також на наукових конференціях професорсько-викладацького складу Львівського державного університету фізичної культури (2010–2012 рр.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 10 наукових працях, з яких 8 – у наукових фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертацію виконано на 245 сторінках, з них 174 сторінок основного тексту, ілюстровано 26 таблицями і 34 рисунками. Бібліографія містить 253 джерела, з яких 31 – зарубіжних авторів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, обрано тему дисертаційної роботи, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

У вступі також представлено наукову новизну дослідження, визначено шляхи впровадження результатів дисертаційної роботи, наведено дані щодо апробації основних положень роботи.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи удосконалення техніко-тактичних дій у системі підготовки кваліфікованих футболістів» характеризуються основні аспекти побудови системи підготовки спортсменів, визначено особливості контролю тренувальної та змагальної діяльності як складової частини системи підготовки футболістів.

На основі аналізу спеціальних літературних джерел встановлено, що удосконалення техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів має відбуватися, з одного боку, на оптимальній побудові тренувального процесу відповідно до всіх видів підготовки – фізичної, технічної, тактичної, психологічної та інтегративної, а з другого – техніко-тактична підготовка має відіграти домінуюче значення в загальній системі підготовки футболістів.

Встановлено, що удосконалення техніко-тактичної підготовленості гравців повинно здійснюватися з урахуванням функціональних обов'язків футболістів різних ігрових амплуа, а також ігрових зон футбольного поля.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» визначено основні методологічні аспекти дослідження, описано методи дослідження, висвітлено програму педагогічного експерименту.

У дисертаційній роботі використано загальнонаукові методи (теоретичний аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури), що дозволили охарактеризувати особливості системи підготовки кваліфікованих футболістів, вивчити шляхи її вдосконалення, встановити рівень тренувальних і змагальних навантажень; педагогічні методи (анкетування, хронометраж, контроль, спостереження та експеримент) для визначення стану розвитку футболу та основних напрямків удосконалення навчально-тренувального процесу, встановлення співвідношення часу видів підготовки, визначення різних сторін підготовки футболістів, розроблення, наукового обґрунтування та перевірки ефективності авторської програми.

Морфологічний стан кваліфікованих футболістів визначався за показниками довжини тіла, маси тіла, окружності грудної клітки, життєвої ємності легень (ЖЄЛ), індексу Кетле, життєвого індексу, кистьової динамометрії, частоти серцевих скорочень (ЧСС), максимального споживання кисню (МСК) та фізичної працездатності (РВС₁₇₀).

Для визначення психологічної підготовленості використали методики Т. Елерса (рівень мотивації для досягнення успіху) та Г.А. Айзенка (психічний стан).

Результати дослідження були опрацьовані за допомогою методів математичної статистики (параметричні критерії, кореляційний аналіз тощо).

Гіпотезу про нормальне розподілення результатів дослідження попередньо перевірено за допомогою W-критерію Шапіро–Уїлка.

Дослідження проводилося впродовж чотирьох етапів (2009–2012 рр.) на базі футбольного клубу ФК «Карпати» (Львів) та кафедри футболу Львівського державного університету фізичної культури. Безпосередньо у процесі педагогічного експерименту взяли участь 22 кваліфіковані футболісти віком 18–21 рік.

На *першому етапі* (жовтень 2009 р. – вересень 2010 р.) було проведено аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури з обраної проблеми. Це дозволило визначити актуальність обраної теми, мету та завдання, окреслити об'єкт і предмет дослідження. Здійснено анкетне опитування тренерів щодо рівня техніко-тактичної підготовленості футболістів національного чемпіонату України та потреби його вдосконалення. На цьому етапі була визначена експериментальна база, контингент досліджуваних і стратегія дослідження.

На *другому етапі* (вересень 2010 р. – червень 2011 р.) шляхом аналізу спеціальної літератури та узагальнення досвіду наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів щодо зазначеної проблеми була визначена методологія дослідження за темою дисертації. На цьому етапі встановлено ефективні методи та розроблено програму дослідження, визначено рівень функціональної, фізичної, психологічної та техніко-тактичної підготовленості футболістів різного ігрового амплуа.

На *третьому етапі* (червень 2011 р. – вересень 2011 р.) за результатами констатувального експерименту була розроблена авторська програма удосконалення техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів із переважанням засобів техніко-тактичної підготовки відповідно до ігрового амплуа та зон на ігровому полі.

На *четвертому етапі* (вересень 2011 р. – червень 2012 р.) експериментально обґрунтовано програму вдосконалення виконання техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля. На цьому етапі формувалися висновки та практичні рекомендації щодо доцільності застосування розробленої програми, а також виконувалося оформлення дисертації.

У третьому розділі «Характеристика структури підготовленості кваліфікованих футболістів відповідно до специфіки ігрового амплуа» викладено результати досліджень, що були проведені на етапі констатувального експерименту. Зокрема, характеризуються дані соціологічного опитування тренерів футбольних команд, яке стосувалося ефективності застосування зонної концепції побудови гри. Так, 53,1% респондентів вважають, що ця система є ефективною.

Установлено співвідношення видів підготовки кваліфікованих футболістів у річному макроциклі. Зокрема, у футболі техніко-тактична підготовка здійснюється за допомогою двох видів координаційних вправ: вправи без єдиноборств та вправи з єдиноборствами.

До вправ без єдиноборств належать вправи, що виконуються на місці або на зручній швидкості пересування (1-й режим координаційної складності), а також вправи, що виконуються в русі з обмеженням у просторі та часі (2-й режим координаційної складності). Вправи з єдиноборствами – це вправи, що виконуються в умовах активної перешкоди з боку суперника (3-й режим координаційної складності).

Дослідження показників розподілу видів вправи на техніко-тактичну підготовку в річному циклі дозволило встановити суттєві відмінності в їх реалізації.

Упродовж констатувального експерименту визначено структуру техніко-тактичної діяльності кваліфікованих футболістів в умовах змагальної діяльності (рис. 1).

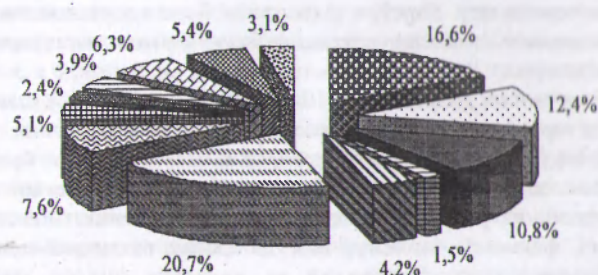

Рис. 1. Структура техніко-тактичної діяльності кваліфікованих футболістів в умовах змагальної діяльності:

- – зупинки м'яча; ▣ – удари; ▤ – стандартні положення;
- ▥ – короткі передачі; ▦ – середні передачі; ▧ – довгі передачі;
- ▨ – передачі головою; ▩ – ведення м'яча; ▪ – гра головою;
- – відкривання; ▬ – обведення; ▭ – перехоплення; ▮ – відбір

Найчастіше в матчі кваліфіковані футболісти застосовують такі передачі м'яча: короткі – 20,7 %, середні – 7,6 %, довгі – 5,1 %, а також передачі м'яча головою, які становлять 2,4 %.

У структурі змагальної діяльності кваліфікованих футболістів здійснюються інші техніко-тактичні дії: ведення м'яча – 3,9 %, обведення – 3,1 %, відкривання – 5,4 %, гра головою – 6,3 %, удари у ворота – 1,5 %. Усі ці техніко-тактичні дії спрямовані на розвиток атаквальних дій команди, тобто вони виконуються у фазі володіння м'ячем. У цій фазі також використовуються зупинки м'яча – 10,8 %.

У фазі відбору м'яча перехоплення становлять 16,6 %, відбори – 12,4 %.

Результати дослідження структури техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів в умовах змагальної діяльності дозволили встановити високий коефіцієнт варіації виконання практично всіх техніко-тактичних дій, що великою мірою обумовлені специфікою ігровою амплуа і просторово-часовими параметрами гри.

У четвертому розділі «Експериментальне обґрунтування програми удосконалення виконання техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів з урахуванням специфіки ігрового амплуа та зон футбольного поля» аналізуються особливості виконання ТТД кваліфікованими футболістами в різних зонах ігрового поля.

У нашому дослідженні для більш цілеспрямованого аналізу змагальної діяльності і більш об'єктивного визначення специфічності виконання ТТД футбольне поле було розбито на 12 ігрових зон (рис. 2).

Варто зазначити, що у практиці сучасного футболу ігрове поле розподіляють на три зони (по 33 м кожна).

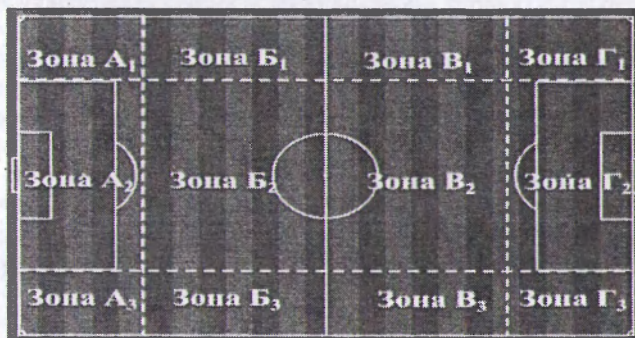

Рис. 2. Схема розподілу ігрового поля на 12 зон

Перша з них – зона початку атакувальних дій, друга – зона розгортання атакувальних дій, третя – зона завершення атакувальних дій (А.В. Дулібський, 2001; В.М. Шамардін, 2001; В.І. Перевозник, 2006). У той самий час тренерові важливо для управління змагальною діяльністю футболістів володіти інформацією щодо проведення проникних атак, у тому числі флангових, загострювальних передач м'яча, ефективності застосування різних видів пресингу тощо. Тобто показники змагальної діяльності лише по трьох зонах ігрового поля не дозволяють визначити модель гри як команди в цілому, так кожного гравця окремо. З другого боку, кожен гравець у процесі гри виконує певні обов'язки, що обумовлені його амплуа. Наприклад, крайній захисник більше виконує ТТД у флангових зонах, ніж у центральних, тобто при аналізі його змагальної діяльності потрібна інформація, в яких саме зонах був задіяний гравець і якими є кількісні та якісні показники виконаних ним ТТД.

Таким чином, розподіл футбольного поля на 12 ігрових зон дозволяє встановити таке:

1) у загальнокомандному аспекті:

- визначити і проаналізувати атакувальні дії, зокрема позиційні та швидкі атаки;
- проаналізувати ігрові комбінації;

- визначити коаліції гравців і ефективність їх взаємодій під час фази володіння м'ячем і фази відбору м'яча;
- розробити алгоритми взаємодії гравців при виконанні стандартних положень;
- визначити універсальний рівень гравців команди;
- 2) для гравців різних ігрових амплуа:
 - визначити і проаналізувати кількісні та якісні показники виконання ТТД залежно від ігрових зон;
 - визначити активність гравця впродовж матчу, а саме його гру в різних зонах поля;
 - оцінити рівень тактичного мислення та його вміння ефективно взаємодіяти з партнерами по команді в процесі атаквальних і захисних дій.

Отже, виконання ТТД гравцями обумовлено специфікою ігрових зон поля. Як видно із табл. 1, кожна ігрова зона характеризується такими показниками специфічності виконання ТТД: коефіцієнтом інтенсивності, коефіцієнтом ефективності, коефіцієнтом концентрації, коефіцієнтом координаційної складності, кількісним складом коаліції гравців двох команд.

Таблиця 1

**Специфічні особливості виконання техніко-тактичних дій
кваліфікованими футболістами в різних ігрових зонах поля (n=19)**

Зони футбольного поля	Показники специфічності виконання ТТД				
	коефіцієнт інтенсивності, бали	коефіцієнт ефективності, бали	коефіцієнт концентрації, бали	коефіцієнт координаційної складності, бали	коаліції гравців, кількість гравців
Зони сектора «А», у	0,9	0,71	8,0	0,58	2-6
т.ч. А ₁	0,5	0,56	6,0	0,45	
А ₂	1,75	0,78	10,0	0,61	
А ₃	0,55	0,56	6,0	0,45	2-6
Зони сектора «Б», у	2,1	0,76	6,7	0,29	3-6
т.ч. Б ₁	1,9	0,69	5,0	0,27	
Б ₂	2,5	0,81	7,0	0,31	
Б ₃	1,9	0,69	6,0	0,27	3-6
Зони сектора «В», у	2,1	0,72	5,6	0,34	4-7
т.ч. В ₁	1,9	0,79	4,0	0,31	
В ₂	2,5	0,68	7,0	0,39	
В ₃	1,9	0,79	4,0	0,31	4-7
Зони сектора «Г», у	0,9	0,47	7,0	0,58	2-6
т.ч. Г ₁	0,5	0,66	6,0	0,43	
Г ₂	1,7	0,30	9,0	0,75	
Г ₃	0,5	0,66	6,0	0,43	2-6

Коефіцієнти інтенсивності (КІ), ефективності (КЕ) та коефіцієнт координаційної складності (ККС) обчислювалися відповідно до формул, які розробив В.М. Костюкевич (2006).

Коефіцієнт концентрації (КК) (бали) визначено експертним шляхом.

Коаліцію гравців встановлено за кількістю гравців двох команд, які зазвичай знаходяться в ігровій зоні під час атаквальних дій однієї команди і відбору м'яча – другої.

Аналіз табл. 1 дозволяє стверджувати, що кожна ігрова зона характеризується відповідною специфічністю виконання ТТД. При цьому спостерігається певна закономірність.

За даними дослідження, показники ігрової концентрації футболістів залежать від показників координаційної складності. Найбільш високі показники координаційної складності виконання ТТД зафіксовано в ігрових зонах «А₂» (0,61) та «Г₂» (0,75). Тобто гравці, які найбільше діють у цих зонах, повинні володіти високим рівнем техніко-тактичної підготовленості, передусім, це стосується центральних захисників і нападників.

Необхідно зазначити, що рівень техніко-тактичної підготовленості футболістів обумовлено ефективністю виконання ігрових прийомів у 2-му та 3-му режимах координаційної складності (РКС), тобто в русі з обмеженням у просторі та часі, а також в умовах активної перешкоди з боку суперника.

Тому важливо було визначити виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами з урахуванням ігрових зон поля та режимів координаційної складності. Як було зазначено попередньо, найвищою координаційною складністю характеризуються техніко-тактичні дії, що виконуються в 3-му РКС. У процесі дослідження визначено, що кожна ігрова зона характеризується певним співвідношенням виконання ТТД у трьох режимах координаційної складності (рис. 3).

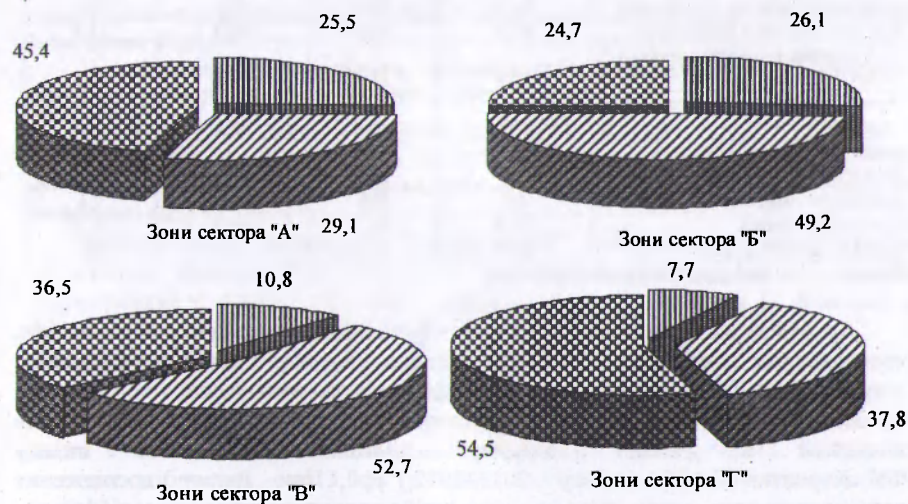

Рис. 3. Виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами з урахуванням ігрових зон поля та режимів координаційної складності, %:
 ■ – 1-й РКС; ▨ – 2-й РКС; ▩ – 3-й РКС

Загалом найбільшою координаційною складністю виконання ТТД характеризуються ігрові зони сектора «Г», в яких ТТД, що виконуються в 1-му РКС, становлять лише 7,7 %, а найбільше ТТД виконується в 3-му РКС (54,5 %). Достатньо високою координаційною складністю виконання ТТД визначаються ігрові зони сектора «А», в яких ТТД, що виконуються в 3-му РКС, дорівнюють 45,4 %.

Безпосередня побудова тренувального процесу кваліфікованих футболістів на заключних двох етапах дослідження здійснювалася на основі розробленої структури підготовки кваліфікованих футболістів (табл. 2).

Таблиця 2

Структура підготовки кваліфікованих футболістів на етапах констатувального та формувального експериментів

Параметри навантаження	Констатувальний експеримент		Формувальний експеримент	
	с.п.е.* підготовчого періоду	змагальний період	с.п.е.* підготовчого періоду	змагальний період
Кількість днів	16	165	20	94
Кількість тренувальних занять	31	213	29	146
Обсяг навантаження, год	63	383	64	262
Кількість календарних ігор	–	20	–	10
Кількість контрольних і навчальних ігор	3	1	3	1
Розподіл видів тренувальної роботи, %:				
загальна фізична підготовка	18,8	25,6	29,1	24,3
спеціальна фізична підготовка	81,2	74,4	70,9	75,7
Техніко-тактична підготовка,	61,8	56,9	61,5	55,6
в т.ч вправи, що виконувалися в 1-му РКС	35,1	31,1	22,0	28,8
вправи, що виконувалися в 2-му РКС	47,3	44,2	43,3	42,8
вправи, що виконувалися в 3-му РКС	9,6	15,1	23,1	18,6
стандартні положення	8,0	9,6	11,6	9,8
Ігрова підготовка	27,9	31,3	28,4	35,3
Змагальна підготовка	10,3	11,8	10,1	9,1

Примітка. * – спеціально-підготовчий етап.

До основних параметрів підготовки футболістів належать такі: кількість тренувальних днів, кількість тренувальних занять, обсяг навантаження, кількість ігор, загальна та специфічна фізична підготовка, техніко-тактична, ігрова та змагальна підготовки. Основні параметри підготовки футболістів були визначені в рамках календаря змагань молодіжного складу ФК «Карпати» (Львів) сезону 2011–2012 рр. При цьому дослідження констатувального етапу експерименту здійснювалося впродовж спеціально-підготовчого етапу підготовчого періоду та змагального періоду першого кола змагань, а формувального етапу експерименту – протягом спеціально-

підготовчого етапу підготовчого періоду та змагального періоду другого кола змагань.

Програма впровадження експериментального чинника передбачала на етапі формувального експерименту перерозподіл видів тренувальної роботи. Насамперед це стосувалося техніко-тактичної та ігрової підготовки. Зокрема, на спеціально-підготовчому етапі підготовчого періоду формувального експерименту відбулося збільшення з 9,6 до 23,1 % вправ, що виконувалися в 3-му режимі координаційної складності, тобто з єдиноборствами. У змагальному періоді такі вправи збільшилися з 15,1 до 18,6 %. У той самий час на спеціально-підготовчому етапі підготовчого періоду та змагальному періоді формувального експерименту зменшилися вправи, що виконуються в 1-му РКС відповідно з 35,1 до 22,0 % та з 31,1 до 28,8 %.

У процесі формувального експерименту збільшився також час на використанні ігрової підготовки футболістів – з 27,9 до 28,4 % на спеціально-підготовчому етапі підготовчого періоду та з 31,3 до 35,3 % у змагальному періоді. Щодо вправ, які виконувалися в 2-му РКС, то в процесі формувального експерименту використання цих вправ зменшилося на спеціально-підготовчому етапі підготовчого періоду з 47,3 до 43,3 %, а у змагальному періоді – з 44,2 до 42,8 %. Незначне зменшення змагальної підготовки – з 10,3 до 10,1 % (спеціально-підготовчий етап підготовчого періоду) та з 10,1 до 9,1 % (змагальний період) було обумовлено календарем змагань.

Перерозподіл техніко-тактичної та ігрової підготовки футболістів дозволив збільшити ефективність виконання техніко-тактичних дій, а також загальний рівень їхньої спортивної підготовленості.

Упровадження авторської тренувальної програми техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів сприяло підвищенню ефективності виконання ТТД.

У зв'язку з цим, результати, подані в табл. 3, засвідчують ефективність проведеного педагогічного експерименту.

Дослідження загальнокомандних показників дозволили встановити, що із 22 футболістів, які брали участь в експерименті, у 15 відбулися статистично достовірні зміни в підвищенні якісних показників при виконання ТТД, що становить 68,2 %.

Застосування авторської тренувальної програми техніко-тактичної підготовки вплинуло не лише на підвищення рівня техніко-тактичної підготовленості футболістів, але і сприяло підвищенню рівня їх фізичної та функціональної підготовленості (табл. 4).

Передусім, це обумовлено впливом тренувальних вправ, які виконували футболісти в 2-му та 3-му режимах координаційної складності.

На етапі формувального експерименту відбулися статистично достовірні зміни в показниках швидкісних здібностей – на 1,7 % ($p < 0,01$), швидкісно-силових здібностей – на 3,8 % ($p < 0,05$), швидкісної витривалості – на 8,3 % ($p < 0,01$), загальної витривалості – на 4,4 % ($p < 0,05$).

Статистично достовірно змінилися показники фізичної працездатності футболістів – на 3,2 % ($p < 0,05$).

Таблиця 3

Якісні показники виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами на етапах констатувального та формувального експериментів

Показники		Етапи експерименту	n	\bar{x}	S	ν	$\Delta x_{\text{фс}} - \Delta \bar{x}_{\text{коб}}$ (%)	t	p
Кількість ТТД		КЕ*	19	0,69	0,05	7,2	0,05 (6,8)	3,3	<0,01
		ФЕ**	11	0,74	0,04	5,4			
Передачі	утримувальні	КЕ	19	0,90	0,05	5,5	0,01 (1,1)	0,5	>0,05
		ФЕ	11	0,91	0,05	5,4			
	розвивальні	КЕ	19	0,75	0,08	10,6	–	–	–
		ФЕ	11	0,75	0,09	12,0			
	загострювальні	КЕ	19	0,32	0,06	18,7	0,05 (13,5)	2,2	<0,05
		ФЕ	11	0,37	0,07	18,9			
Ведення		КЕ	19	0,98	0,02	2,0	0,02 (2,0)	2,8	<0,05
		ФЕ	11	1,00	0,02	2,0			
Обведення		КЕ	19	0,60	0,04	6,6	0,03 (4,8)	3,0	<0,01
		ФЕ	11	0,63	0,03	4,7			
Відбір		КЕ	19	0,43	0,03	6,9	0,03 (6,5)	2,9	<0,05
		ФЕ	11	0,46	0,03	6,5			
Перехоплення	вниз	КЕ	19	0,55	0,05	9,0	0,06 (9,8)	3,0	<0,01
		ФЕ	11	0,61	0,06	9,8			
	вверх	КЕ	19	0,61	0,07	11,4	0,03 (4,9)	1,5	>0,05
		ФЕ	11	0,58	0,07	12,1			
Єдиноборства		КЕ	19	0,55	0,03	5,4	0,02 (3,5)	2,2	<0,05
		ФЕ	11	0,57	0,02	3,5			
Удари у ворота	з гри	КЕ	19	0,26	0,06	23,1	0,05 (16,1)	2,5	<0,05
		ФЕ	11	0,31	0,05	16,1			
	зі стандартних положень	КЕ	19	0,34	0,04	11,7	0,05 (12,8)	3,3	<0,01
		ФЕ	11	0,39	0,04	10,2			

Примітки: * – констатувальний експеримент; ** – формувальний експеримент.

Таким чином, пелажичний експеримент підтвердив наукове передбачення, що удосконалення ТТД кваліфікованими футболістами з урахуванням ігрових зон поля та ігрового амплуа є ефективним як стосовно основних показників, так і досягнення спортивного результату. У сезоні 2011–2012 рр. молодіжна команда ФК «Карпати» (Львів) посіла шосте місце серед 16 молодіжних команд прем'єр-ліги.

Головним експериментальним чинником у цьому дослідженні була розроблена та впроваджена в навчальний процес авторська програма техніко-тактичної підготовки футболістів.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» характеризується програма дослідження за темою дисертації.

Результати, отримані в дослідженні, дозволили не лише підтвердити дані попередніх досліджень, але і їх доповнити. Водночас у дослідженні отримано нові дані, що стосуються проблеми підвищення техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів.

Таблиця 4

Показники фізичної і функціональної підготовленості кваліфікованих футболістів на етапах констатувального та формувального експериментів

Показники	Етапи експерименту	n	x	S	ν	$\Delta x_{\text{фс}} - \Delta x_{\text{кс}}$ (%)	t	p
Біг 30 м з високого старту, с	КЕ*	22	4,26	0,14	3,2	0,07	2,33	<0,05
	ФЕ**	22	4,19	0,12	2,5	(1,7)		
Біг 15 м з місця, с	КЕ	22	2,47	0,04	1,6	0,04	3,33	<0,01
	ФЕ	22	2,43	0,04	1,6	(1,7)		
Біг 15 м з ходу, с	КЕ	22	1,79	0,04	2,2	0,03	3,33	<0,01
	ФЕ	22	1,76	0,02	1,1	(1,7)		
Біг 11x30 м, с	КЕ	22	70,8	4,15	5,8	5,90	4,83	<0,01
	ФЕ	22	64,9	3,46	6,1	(8,3)		
Стрибок у довжину з місця, м	КЕ	22	2,50	0,18	7,2	0,10	2,12	<0,05
	ФЕ	22	2,60	0,16	6,1	(3,8)		
5-разовий стрибок, м	КЕ	22	12,7	0,70	5,5	0,2	0,12	>0,05
	ФЕ	22	12,9	0,70	5,4	(1,5)		
Тест Купера, м	КЕ	22	3007,6	205,4	6,8	140,0	2,09	<0,05
	ФЕ	22	3147,6	201,8	6,4	(4,4)		
PWC ₁₇₀ , кг·м·хв ⁻¹	КЕ	22	1302,7	59,90	4,5	42,6	2,35	<0,05
	ФЕ	22	1345,3	57,20	4,2	(3,2)		
МСК _{вип} мл·хв ⁻¹ ·кг ⁻¹	КЕ	22	50,2	4,11	8,1	1,0	0,78	>0,05
	ФЕ	22	51,2	4,19	8,2	(1,0)		

Примітки: * – констатувальний експеримент; ** – формувальний експеримент.

Так, у нашому дослідженні підтверджено дані щодо структури техніко-тактичної діяльності кваліфікованих футболістів (А.В. Дулібський, 2001; Г.А. Лісенчук, 2004; В.М. Костюкевич, 2006).

Передусім, це стосується структури техніко-тактичної діяльності гравців різних амплуа. Підтверджено, що провідними компонентами в процесі гри для захисників є виконання відборів, перехоплень та передач м'яча, для півзахисників – перехоплень, ведення, обведення та ударів у ворота. Для нападників – зупинок м'яча, обведення та ударів у ворота.

Підтверджено результати досліджень щодо виконання техніко-тактичних дій у різних зонах футбольного поля (С.В. Голомазов, Б.Г. Чирва, 2000; В. Пшибильский, 2004; В.М. Костюкевич, 2006; В.І. Перевозник, 2006; С.Ю. Тюленьков, 2007). Установлено, що при змагальній діяльності більш кваліфікованих команд досить рівномірно розподіляється виконання техніко-тактичних дій у 1-й, 2-й та 3-й ігрових зонах. При цьому, чим вищий змагальний рівень команди, тим більше вона виконує техніко-тактичних дій у флангових зонах поля. Так, провідні команди прем'єр-ліги виконують у флангових зонах 43–48 % техніко-тактичних дій, у центральних зонах ігрового поля – 52–57 %. У молодіжних команд прем'єр-ліги у флангових зонах виконується 41–45 % техніко-тактичних дій, у центральних – 55–58 %.

У дослідженні підтверджено дані спеціалістів футболу – Й.Г. Фалеса (2000), О.В. Соломонка (2001), С.Ю. Тюленькова (2001), О.М. Джуса (2003), К.Л. Віхрова (2004) щодо основних параметрів побудови тренувального процесу кваліфікованих футболістів.

У дослідженні отримано дані, що доповнюють результати спеціалістів футболу щодо визначення структури техніко-тактичної діяльності гравців різних амплуа (Ю.М. Арестов, 1980; О.П. Базилевич, 1981, М.А. Годік, 1999; О.В. Байрачний, 2008), побудови окремих циклів підготовки футболістів у межах річного тренувального циклу (А.Н. Романенко, 1988; W. Przybylski, 1997; Г.С. Лалаков, 1998; В.М. Костюкевич, 2006), зокрема побудови окремих тренувальних занять техніко-тактичної спрямованості (А.В. Дулібський, Й.Г. Фалес, 2001) і змагальних мікроциклів (J. Talada, 1997; В.М. Шамардін, 2001; С.Ю. Тюленькова, 2007; І.Г. Максименко, 2009).

Отримано нові дані, що можуть бути використані для удосконалення техніко-тактичної підготовленості футболістів різної кваліфікації. Насамперед це стосується розробки програми побудови тренувальних мікроциклів, спрямованих на комплексне вирішення завдань удосконалення техніко-тактичної підготовленості та розвитку фізичних якостей футболістів; структури мікроциклів, що передбачає форму проведення тренувальних занять, спеціалізованість, спрямованість, координаційну складність, тривалість та величину навантаження.

Авторська програма була розроблена на основі об'єктивного аналізу змагальної діяльності футболістів. При цьому враховувалися особливості виконання ТТД у різних зонах ігрового поля, а також функціональні обов'язки гравців відповідно до їхнього амплуа.

Історія розвитку та сучасні тенденції тактики гри спонукають спеціалістів футболу перебувати в постійному пошуку нових підходів щодо підвищення спортивної майстерності гравців залежно від обраної тактичної схеми гри команди. У зв'язку з цим, наше дослідження може розглядатися як базове для створення моделей техніко-тактичної підготовленості футболістів різної кваліфікації відповідно до етапів їх багаторічної підготовки.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз та узагальнення наукової та методичної літератури дозволяє робити висновки, що одним із шляхів підвищення системи підготовки кваліфікованих футболістів є процес удосконалення техніко-тактичних дій, які є основою в досягненні високих спортивних результатів. У наукових роботах проблемі техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів приділено достатньо уваги фахівців галузі футболу, однак питання удосконалення техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів з урахуванням специфіки ігрового амплуа та зон їх функціонування практично не вивчалось. У зв'язку з процесами індивідуалізації та оптимізації тренувального процесу у футболі, аналіз показників структури техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів з урахуванням функціональних обов'язків ігрового амплуа та окремих зон поля потребує детальнішого дослідження.

2. Установлено, що сучасний рівень техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів національних та клубних команд України порівняно з провідними командами Європи та світу потребує удосконалення, про що свідчить високий рівень узгодженості думок спеціалістів галузі футболу ($W=0,98$). Структура та зміст техніко-тактичних дій футболістів великою мірою залежать від тактичної побудови на гру, яка визначає основні функції гравців у нападі та захисті команди.

Щодо методології удосконалення техніко-тактичних дій, то 40,7 % фахівців галузі футболу в тренувальному процесі надають перевагу індивідуальним формам організації тренувальних занять, 39,1 % тренерів – груповим формам та 30,2 % тренерів – командним формам. Отже, отримані результати вказують, що добір засобів і методів підготовки переважно здійснюється відповідно до індивідуальних показників підготовленості футболістів різного ігрового амплуа та особливостей змагальної діяльності.

3. Визначено, що побудова техніко-тактичної підготовки кваліфікованих футболістів відбувається з допомогою двох видів спеціальних вправ: вправи без єдиноборств – це вправи, що виконуються на місці або на зручній швидкості пересування (1-й режим координаційної складності), а також вправи, що виконуються в русі з обмеженням у просторі та часі (2-й режим координаційної складності); вправи з єдиноборствами – це вправи, що виконуються в умовах активної перешкоди з боку суперника (3-й режим координаційної складності).

Результати дослідження розподілу видів спеціальних вправ у річному макроциклі мають різні параметри в їх реалізації. Вправи без єдиноборств здебільшого застосовують на початку підготовчого періоду (70,0–80,0 %). Щодо вправ з єдиноборствами, показники яких поступово зростають і коливаються в межах від 20,0 до 30,0 %, то увага на них акцентується впродовж підготовчого та змагального періодів.

4. Установлено, що специфіка ігрового амплуа визначає низку характерних функцій, обумовлених важливістю окремих техніко-тактичних дій індивідуально для кожного окремого гравця. На основі експертного оцінювання визначено вагомість окремих техніко-тактичних дій для гравців відповідно до специфіки ігрового амплуа. Провідними в центральних захисників є відбір, передача головою, довга передача, перехоплення; у крайніх захисників – відбір, середня передача, коротка передача, довга передача; у центральних півзахисників – коротка передача, відбір, перехоплення, передача головою; у крайніх півзахисників – середня передача, коротка передача, відбір, обведення; у нападників – відкривання, обведення, удар ногою, удар головою.

5. Доведено, що структура техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів, відповідно до специфіки ігрового амплуа, має різноманітний характер. Захисники в середньому в матчі виконують $81,8 \pm 12,7$ техніко-тактичної дії, півзахисники – $57,9 \pm 14,4$ техніко-тактичної дії, а нападники – $51,1 \pm 14,8$ техніко-тактичної дії.

Для гравців лінії захисту основу структури техніко-тактичних дій у матчі становлять короткі передачі (19,6 %), середні передачі (10,2 %), довгі передачі

(8,8 %), перехоплення (13,4 %), відбір (12,4 %), зупинки (12,1 %), гра головою (5,6 %), вкидання м'яча з-за бічної лінії (5,5 %) та інші.

Основу структури техніко-тактичних дій гравців лінії півзахисту формують короткі передачі (25,6 %), середні передачі (8,1 %), перехоплення (15,2 %), відбір (14,0 %), зупинки (10,4 %) та інші.

У гравців лінії нападу основу структури техніко-тактичних дій становлять короткі передачі (23,3 %), гра головою (10,8 %), відкривання (12,1 %), відбір (12,3 %), зупинка (11,0 %), перехоплення (8,0 %), обведення (5,0 %) та інші.

6. Результати дослідження техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів в окремих зонах ігрового поля дозволяють стверджувати, що найбільше ТТД виконується в ігрових зонах «В₂» – 20,1 % та «В₂» – 17,9 %, найменше – в ігрових зонах «А₁» – 2,8 %, «А₃» – 2,9 %. Що стосується інших ігрових зон, то виконання ТТД знаходяться в межах від 3,5 % («Б₃») до 11,4 % («Г₂»). Крім кількісних показників, для кожної зони ігрового поля характерні певні особливості виконання ТТД, а саме: інтенсивність, ефективність, ігрова концентрація й координаційна складність, а також переважне використання основних ігрових прийомів – передач, ведення, обведень, відбір, перехоплень, ударів у ворота.

7. Щодо індивідуальних показників ТТД у кваліфікованих футболістів різного ігрового амплу встановлено, що правий захисник найбільше ТТД виконує в таких ігрових зонах: «А₃» – 21,4 %, «Б₃» – 14,3 %, «В₃» – 28,6 %, «Г₃» – 14,2 %. Подібні значення зафіксовано в лівого захисника, але в зонах лівого флангу: «А₁» – 15,5 %, «Б₁» – 35,5 %, «В₁» – 22,2 %, «Г₁» – 9,1 %. Для центральних захисників найбільші показники виконання ТТД у центральних зонах поля від 10,0 % у зоні «А₂» до 45,7 % – у зоні «В₂». Така тенденція спостерігається для півзахисників. Нападник більшою мірою виконує ТТД у центральних зонах: «В₂» – 23,0 % та «Г₂» – 38,4 %. В інших ігрових зонах секторів «В» та «Г» виконання ТТД нападника становить від 3,8 до 14,2 %.

8. Результати дослідження дозволили розробити структуру побудови спеціально-підготовчого етапу підготовчого періоду та змагального періоду підготовки для кваліфікованих футболістів. Установлено співвідношення видів тренувальної роботи:

а) спеціально-підготовчий етап підготовчого періоду: загальна фізична підготовка – 29,1 %; спеціальна фізична підготовка – 70,9 %; техніко-тактична підготовка – 61,5 %; ігрова підготовка – 28,4 %; змагальна підготовка – 10,1 %;

б) змагальний період: загальна фізична підготовка – 24,3 %; спеціальна фізична підготовка – 75,7 %; техніко-тактична підготовка – 55,6 %; ігрова підготовка – 35,3 %; змагальна підготовка – 9,1 %.

9. Побудова тренувальних занять на основі авторської програми підготовки кваліфікованих футболістів сприяла більш вираженому зростанню показників ефективності виконання загальної кількості ТТД – на 6,8 % ($p < 0,01$). Установлено зростання показників основних ігрових прийомів – загострювальних передач – на 13,5 % ($p < 0,05$), ведення – на 2,0 % ($p < 0,05$), обведення – на 4,8 % ($p < 0,01$), відбору – 6,5 % ($p < 0,01$), перехоплення внизу –

на 9,8 % ($p < 0,01$), єдиноборства – на 3,5 % ($p < 0,05$), ударів у ворота з гри – на 16,1 % ($p < 0,05$), ударів у ворота зі стандартних положень – на 12,8 % ($p < 0,01$).

10. Визначено позитивний вплив авторської програми на показники фізичної та функціональної підготовленості кваліфікованих футболістів. Спостерігаються статистично достовірні зміни в показниках швидкісних здібностей – на 1,7 % ($p < 0,01$), швидкісно-силових здібностей – на 3,8 % ($p < 0,05$), швидкісної витривалості – на 8,3 % ($p < 0,01$), загальної витривалості – на 4,4 % ($p < 0,05$). Статистично достовірно змінилися показники фізичної працездатності футболістів – на 3,2 % ($p < 0,05$).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

а) публікації в наукових фахових виданнях

1. Соломонко О. Визначення командних техніко-тактичних дій (передач) команди ФК „Карпати” (Львів) у національному чемпіонаті України / Олександр Соломонко, Ігор Карпа // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2010. – Вип. 14, т. 1. – С. 304 – 310. *Внесок автора полягає у визначенні структури техніко-тактичних дій (передач) в умовах змагальної діяльності.*

2. Карпа І. Показники техніко-тактичної підготовки футболістів високої кваліфікації в динаміці ігрового часу / Ігор Карпа // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2010. – № 3. – С. 41–45.

3. Карпа І. Я. Структура фізичної підготовленості кваліфікованих футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень / Карпа І. Я. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 9. – С. 53 – 56.

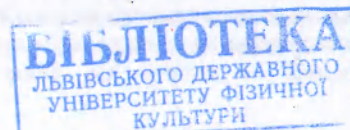
4. Карпа І. Я. Дослідження тестів контролю технічної підготовленості юних футболістів / Карпа І. Я. // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2011. – Вип. 13. – С. 124 – 127.

5. Карпа І. Структура атакувальних дій команди ФК „Карпати” (Львів) у матчах Ліги Європи / Ігор Карпа // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2011. – Вип. 15, т. 1. – С. 105 – 109.

6. Карпа І. Аналіз техніко-тактичних дій футболістів команди ФК „Карпати” (Львів) в умовах змагальної діяльності / Ігор Карпа // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 2. – С. 17 – 20.

7. Карпа І. Я. Структура техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів на етапі підготовки до високих досягнень / Карпа І. Я. // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. – Вінниця, 2012. – Вип. 14. – С. 168 – 176.

8. Карпа І. Я. Особливості виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами в різних ігрових зонах поля / Карпа І. Я. // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2012. – № 3. – С. 180 – 188.

2428

б) публікації в інших виданнях

9. Карпа І. Я. Діяльність футболу в сучасному суспільстві / Карпа І. Я. // Спорт, духовність і гуманізм в сучасному світі : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк, 2010. – С. 104 – 108.

10. Карпа И. Морфофункциональные показатели квалифицированных футболистов разного игрового амплуа на этапе подготовки к высшим достижениям / Карпа И. // Актуальные проблемы теории и методики физической культуры, спорта и туризма : сб. науч. ст. – Минск, 2011. – С. 21 – 23.

АНОТАЦІЯ

Карпа І. Я. Удосконалення техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів різного ігрового амплуа в окремих зонах ігрового поля. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Львівський державний університет фізичної культури, Львів, 2013.

У дисертації досліджено проблему підвищення рівня техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих футболістів відповідно до специфіки ігрового амплуа і зон ігрового поля.

Мета дослідження – удосконалити виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами з урахуванням специфіки ігрового амплуа та окремих зон поля.

Результати теоретичного аналізу та експериментальних досліджень дозволили встановити, що вдосконалення виконання техніко-тактичних дій має бути обумовлено функціональними обов'язками футболістів залежно від ігрового амплуа та різних зон ігрового поля.

Реалізація авторської програми удосконалення техніко-тактичних дій у тренувальному процесі передбачала перерозподіл видів тренувальної роботи, зокрема техніко-тактичної та ігрової підготовки у спеціально-підготовчому етапі підготовчого періоду і змагальному періоді, які розглядалися в річному макроциклі.

Побудова тренувального процесу на основі програми, розробленої з урахуванням ігрових зон поля та функціональних обов'язків гравців, є ефективною і може використовуватися в навчально-тренувальному процесі футбольних команд різної кваліфікації.

Ключові слова: програма, техніко-тактичні дії, кваліфіковані футболісти, ігрове амплуа, зони ігрового поля, етапи підготовки.

АННОТАЦИЯ

Карпа И. Я. Совершенствование технико-тактических действий квалифицированных футболистов различного игрового амплуа в отдельных зонах игрового поля. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и

профессиональный спорт. – Львовский государственный университет физической культуры, Львов, 2013.

В диссертации исследована проблема повышения уровня технико-тактической подготовленности квалифицированных футболистов согласно специфики игрового амплуа и зон игрового поля.

Цель исследования – усовершенствовать выполнение технико-тактических действий квалифицированными футболистами с учетом специфики игрового амплуа и отдельных зон поля.

Результаты теоретического анализа и экспериментальных исследований позволили установить, что совершенствование выполнения технико-тактических действий должно быть обусловлено функциональными обязанностями футболистов в зависимости от игрового амплуа и различных зон игрового поля.

Программа внедрения экспериментального фактора предусматривала на этапе формирующего эксперимента перераспределение видов тренировочной работы. В первую очередь это касалось технико-тактической и игровой подготовки. В частности, на специально-подготовительном этапе подготовительного периода формирующего эксперимента произошло увеличение с 9,6 до 23,1 % упражнений, которые выполнялись в 3-м режиме координационной сложности, т.е. единоборств. В соревновательном периоде такие увеличения произошли с 15,1 до 18,6 %. В то время как на специально-подготовительном этапе подготовительного периода, так и в соревновательном периоде формирующего эксперимента уменьшились упражнения, выполняемые в 1-м РКС, соответственно с 35,1 до 22,0 % и с 31,1 до 28,8 %.

В процессе формирующего эксперимента увеличилось также время на использование игровой подготовки футболистов – с 27,9 до 28,4 % на специально-подготовительном этапе подготовительного периода и с 31,3 до 35,3 % в соревновательном периоде. Что касается упражнений, которые выполнялись во 2-м РКС, то в процессе формирующего эксперимента использование этих упражнений уменьшилось на специально-подготовительном этапе подготовительного периода с 47,3 до 43,3 %, а в соревновательном периоде – с 44,2 до 42,8 %. Незначительное уменьшение соревновательной подготовки – с 10,3 до 10,1 % (специально-подготовительный этап подготовительного периода) и с 10,1 до 9,1 % (соревновательный периоде) было обусловлено календарем соревнований.

Реализация авторской программы совершенствования технико-тактических действий в тренировочном процессе предусматривала перераспределение видов тренировочной работы, в частности в специально-подготовительном этапе подготовительного периода: общая физическая подготовка – 29,1 %, специальная физическая подготовка – 70,9 %, технико-тактическая подготовка – 61,5 %, игровая подготовка – 28,4 %, соревновательная подготовка – 10,1 %. Соотношение видов тренировочной работы в соревновательном периоде: общая физическая подготовка – 24,3 %, специальная физическая подготовка – 75,7 %, технико-тактическая подготовка – 55,6 %, игровая подготовка – 35,3 %, соревновательная подготовка – 9,1 %.

Построение тренировочного процесса на основе программы, разработанной с учетом игровых зон поля и функциональных обязанностей игроков, есть эффективным и может использоваться в учебно-тренировочном процессе футбольных команд различной квалификации.

Ключевые слова: программа, технико-тактические действия, квалифицированные футболисты, игровое амплуа, зоны игрового поля, этапы подготовки.

ABSTRACT

Karpa I. Y. Improvement of technical-tactical actions of skilled footballers of different playing roles in separate areas of the playing field. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Science of Physical Education and Sport in specialty 24.00.01 – olympic and professional sports. – Lviv State University of Physical Culture, Lviv, 2013.

The dissertation investigates the problem of improving the technical-tactical training of skilled footballers concerning the specific of playing roles and areas of playing field.

The aim of the research –to improve the performance of technical-tactical actions of skilled footballers taking into consideration the peculiarity of playing roles and certain areas of the field.

The results of the theoretical analysis and the experimental studies permitted to determine that the performance improvement of technical-tactical actions must be stipulated by the functional responsibilities of footballers depending on playing roles and different areas of the playing field.

The implementation of the author's programs of improvement the technical-tactical actions in the training process foresaw the re-distribution of the kinds of training work, especially technical-tactical and training game in specially-preparatory phase of preparatory period and competitive period that were discussed in the annual macrocycle.

The construction of the training process on the basis of the program made with taking into consideration the gaming zones of the field and player' functional duties is effective and can be used in educational-training process of football teams of different skills.

Key words: program, technical-tactical actions (TTA), skilled footballers, playing roles, the areas of the playing areas, the preparation stages.